

DEBUSSY

& RAVEL

gudački kvarteti

Dušan Stranić

Glazbena povijest, pomalo neopravdano, neraskidivo je povezala glazbene opuse Claudea Debussyja i Mauricea Ravela i svrstala ih u tzv. francuski impresionizam. No, u slučaju gudačkih kvarteta, koji se kod gotovo svih nosača zvuka nalaze jedan uz drugoga, za to ima znatno više opravdanja. Naime, u cjelokupnom opusu Claudea Debussyja komorna muzika zauzima tek mali dio, a u tom nevelikom opusu "Gudački kvartet u g-molu", komponiran 1893. godine, spada među njegove najznačajnije kompozicije.

Znakovito je i to što je upravo tim djelom Debussy prvi puta izazvao značajniju pažnju glazbenog svijeta. Sve je tu novo, veoma slobodna forma, a ipak tako jasna i čista. Harmonije su smione, ali ne oštre i tvrde. Sâm "Kvartet" je veoma prihvatljiv, a komponiran je tako reći u jednom dahu. Slično je i kod Mauricea Ravela: komorni opus je relativno skroman, no i njegov "Gudački kvartet u F-duru" spada u njegove najznačajnije kompozicije, što je to veće postignuće kad je poznato da je to njegov komorni prvijenac skladan 1902. godine, te posvećen njegovom učitelju Gabrielu Faureu, kojeg je Ravel veoma volio i cijenio.

Sâm pristup sviranja gudačkih kvarteta Debussyja i Ravela je specifičan. Potrebna je specijalna kultura tona, koja se postiže laganim i elegantnim vođenjem gudala i time se stvara posebni fluidni zvuk. Naravno, i razlike među njima su dovoljno velike da je teško jednom sastavu suvereno interpretirati oba idioma, i to je uspijevalo tek najvećima. Naime, Ravelov znatno klasičniji pristup prepun bogate ritmike zahtijeva ipak znatno drugačiji način sviranja – precizniji i odmjereni.

Među prvim snimkama Debussyjevog i Ravelovog kvarteta na nosačima zvuka, imamo sjajne izvedbe, naravno, francuskih ansambala. Francuski kvarteti Capet i Calvet, snimili su te kvartete davne 1927., odnosno 1935. godine za nosača zvuka Columbia-Pathé. Njihove interpretacije postale su i ostale uzor u studiranju tih djela za sve mlade generacije, a njihove snimke su se kasnije pojavile i na nosačima zvuka. Uz te sjajne historijske snimke kvarteta Capet i Calvet ističe se i snimka Debussyjevog i Ravelovog kvarteta s kvartetom violinista Leona Pascala koji je prije svirao violu u kvartetu Calvet. Njihovu snimku je 1956. godine u Americi izdala tvrtka Concert-Hall (LP 1123). U razdoblju prije Drugoga svjetskoga rata u Francuskoj djeluje i značajni kvartet Loewenguth, koji je također snimio kvartete Debussyja i Ravela, a iza rata na LP-ju izdalo ih je američki Vox (Vox SVBX-57). Odmah iza rata u Francuskoj je ta djela snimio i tada mladi kvartet Parenin, a snimke je izdao američki Concert Disc (LP Conn. 2103). Njihove izvrsne interpretacije Ravelovog kvarteta dobro se sjećam s koncerta u divnoj akustici našega Glazbenog zavoda 1957. godine. U najnovije doba tu tradiciju uspješno nastavljaju kvartet Ysay, koji snima za diskografsku kuću Decca (CD 430-434-2), i kvartet Viotti, koji snima za tvrtku Pierre Verany (CD PV 786102).

Ta sjajna komorna remekdjela rado su svirali i glazbenici iz drugih zemalja. U Njemačkoj već godinama djeluje kvartet Melos iz Stuttgarta,

koji je Debussyja i Ravela sedamdesetih godina snimio za diskografsku kuću DGG (DG 2531 203). Iz toga razdoblja imamo i snimke, također za DGG, kvarteta Drolc iz Berlina. Prva violina u kvartetu Eduart Drolc bio je jedan od *konzertmeistera* u Berlinskoj filharmoniji, a violu je svirao naš zagrebački Talijan, kolega Stefano Passaggio. U Austriji već dvadeset godina djeluje gudački kvartet braće Hagen iz Salzburga, a u svom prvom sastavu (Clemens Hagen i Annette Bich – violine, Veronika Hagen na violi i čelist Lukas Hagen) snimili su kvartete Debussyja i Ravela za svoju matičnu kuću DGG (CD 437 836-2), s kojom imaju ekskluzivni ugovor. Njihova izvedba, posebice Debussyja, odlikuje se čvrstinom pristupa, koja se svakome i neće svidjeti. Bečki Alban Berg kvartet danas zasigurno spada među vodeće svjetske gudačke kvartete, a kvartete Debussyja i Ravela snimili su 1985. godine za engleski EMI (CDC 7 47347), u kojima suvereno demonstriraju svoje velike tehničke i interpretativne mogućnosti. Ta snimka ocijenjena je samim superlativima, a smatra se danas možda i ponajboljom, te je nedavno ponovno izdana u EMI ediciji "Great Recordings of the Century". U Budimpešti od 1857. godine djeluje kvartet Bartok, koji i danas uspješno nastupa, a snima za tvrtku Hungaroton iz Budimpešte. Debussyjev i Ravelov kvartet snimili su 1983. godine (Hungaroton SLPD 12576). Od mlade generacije mađarskih kvarteta ističe se kvartet Kodaly, iza kojeg imamo veliki broj snimaka, pa tako i Debussyja i Ravela, za sve popularniju diskografsku tvrtku Naxos (CD 8.550249). Svakako treba spomenuti i divnu snimku Debussyjevog i Ravelovog kvarteta u interpretaciji praškog kvarteta Vlach (Josef Vlach i Vaclav Snitil – violine, Josef Kodousek – viola i Viktor Moučka – čelo). Oni su 1956. godine dobili prvu nagradu na natjecanju gudačkih kvarteta u belgijskom gradu Liegge i time si osigurali internacionalnu karijeru, koja je nažalost trajala kratko, a kvartete Debussyja i Ravela snimili su za češki Supraphon (LP DV5569). Danas se ime kvarteta Vlach nalazi u katalogu tvrtke Naxos, a tradiciju kvarteta nastavila je kćerka Josefa Vlacha – Jana. Od čeških sasatva danas vrlo visoko kotira kvartet Talich koji nosi ime po violisti Janu Talichu. Njihovog Debussyja i Ravela snimila je francuska tvrtka Calliope (CD Cal. 9893).

Francusku i centralnoeuropsku tradiciju izvođenja Debussyjevog i Ravelovog kvarteta sjajno povezuje Quartetto Italiano, koji je 1968. godine snimio antologijsku snimku tih kvarteta, i ta je snimka, uz već spomenute izvedbe francuskih ansambala, ostala uzor u stilu sviranja francuskih

impresionista, naravno, uz veću preciznost sviranja, što je inače odlika srednjoeuropske tradicije.

Od ostalih europskih kvarteta svakako treba spomenuti bar još nekoliko. U Velikoj Britaniji djeluje izvrsni kvartet Lindsay, koji je Debussyja i Ravela snimio za tvrtku ASV (CDD CA 930) 1994. godine. Najnoviju snimku Debussyja i Ravela ostvario je kvartet Belcea, osnovan 1994. godine od studenata Royal College of Music iz Londona u kojem prvu violinu svira Corina Belcea, a njihova *debut* snimka za EMI (CD 574020-2) već je ocijenjena visokim ocjenama. U Nizozemskoj u internacionalnom sastavu od 1976. godine radi kvartet Orlando, koji je već nakon dvije godine rada američki Times uvrstio među najbolje svjetske kvartete. Oni snimaju za nizozemski Philips, koji je snimke Debussyja i Ravela izdao u ediciji "Musica da Camera" (CD 422 872-2). Od ruskih kvarteta koji su snimili Debussyja i Ravela moram svakako izdvojiti glasoviti ruski kvartet Borodin, koji je osnovan 1946. godine u Moskvi od studenata moskovskog konzervatorija. Danas u njemu svira već treća generacija muzičara, ali na čelu sa starim čelistom – sedamdesetogodišnjim Valentinom Berlynskijem. U njihovom enormno bogatom repertoaru nalaze se, naravno, i snimke Debussyja i Ravela, koje su snimljene, kako kažu kritičari "sa bogatom paletom zvuka", 1971. godine za diskografsku kuću Melodija (LP SM 03059-60) povodom njihovog dvadesetpetogodišnjeg umjetničkog djelovanja.

S onu stranu Atlantika djeluje čitav niz sjajnih gudačkih kvarteta koji su se iskazali i u interpretaciji Debussyja i Ravela. Jednu od najranijih izvedbi Debussyjevog i Ravelovog gudačkog kvarteta snimio je kvartet Curtis za tvrtku Westminster (West 7045). Godinama je Budapest kvartet bio možda najpopularniji u SAD-u, a u svojoj velikoj kolekciji snimaka, uglavnom klasičnog repertoara, snimili su i Debussyja i Ravela za američku Columbiju (Col. MS 4015). Uz njih tu je i sjajni stari Fine Arts kvartet iz Chicaga, koji je isto tako velikom diskografskom opusu dodao i snimke Debussyja i Ravela, a izdao ih je Concert-Disc (LP 253). U muzičkom svijetu posebno je cijenjen američki kvartet Julliard, koji je osnovan vrlo brzo iza Drugoga svjetskog rata, od studenata muzičkog sveučilišta Julliard u New Yorku, na kojem su danas profesori. U njihovom "šarolikom" repertoaru nalazimo i kvartete Debussyja i Ravela. Prva snimka bila je za RCA Victor (RCA LSC 2413), dok je druga snimljena za Columbiju (Col M 30650). Treću, najnoviju snimku realizirali su već u

novom digitalnom formatu za Sonny Clasiical 1992. godine (Sony SK 52554). Tu je, naravno, i izvrsni Cleveland kvartet iz istoimenog grada u državi Ohio, osnovan je 1968. godine. Svi članovi sviraju na Stradivarijevim instrumentima, a Debussyja i Ravela snimili su za tvrtku Telarc (Telarc CD 80111). Kvartet LaSalle iz Cincinnatia postao je znamenit po interpretacijama zadnjih Beethovenovih kvarteta, te kvarteta kompozitora dvadesetog stoljeća. Oni su snimili Debussyja i Ravela za njemački DDG (DG CD 469-591-2). Renomirani i izvorno japanski Tokio kvartet također je ostvario snimke Debussyja i Ravela u svom prvom sastavu (violinisti K. Harada i K. Ikeda, violist K. Isomura i čelist S. Harada) za Essential Classics (SNYC CD 82413-ADD), iako treba napomenuti da je njihov stil sviranja ipak primjereniji Ravelovom idiomu. Danas Tokio kvartet djeluje u SAD-u u novom sastavu u kojem prvu violinu svira Mikhail Kopelman, bivši *leader* moskovskog kvarteta Borodin. Od novijih sastava u Americi posebno se ističe velikom kvalitetom sviranja kvartet Emerson, a njihova snimka Debussyja i Ravela za DGG (DG CD 445 509-2) smatra se jednom od ponajboljih – uzbudljiva i ritmična, a ujedno ipak delikatna.

Možda sam i zaboravio i pokoju dobru izvedbu ovih kvarteta, zasigurno ne sa zlom namjerom, no svakako ne smijem zaboraviti spomenuti snimku Debussyja i Ravela s našim Zagrebačkim kvartetom, snimljenu davne 1973. godine u sastavu: Josip Klima i Ivica Kuzmić – violine, Ante Živković – viola i Josip Stojanović – čelo, za njemačku firmu zvuka Da Camera Schalplatten ed. Mannheim (DCA LP 92409).

Diskografija:

Alban Berg	EMI CDC 7 47347
Emerson Quartet	DG 427 320
Quartetto Italiano	Philips 420 894